

Key words: materialistic approach, civilization, evolution, development by stages, typology.

1. Bacieva S. M. Beduini i gorojane v Mukaddime Ibn Halduna / Bacieva S. M. // Ocherki arabskoy kulturi V – XV vv. – M.: Nauka, 1982. – 391 s.
2. Ferguson A. Opit istorii grazhdanskogo obshestva / A. Ferguson; per. s. angl. I.I. Murberg; pod red. M. A. Abramova. – M.: ROSSPEN, 2000. – 391 s.
3. David L. Sills Urban revolution / Sills David L. // The encyclopedia of the social sciences. – N. Y., 1968. – Vol. 16. – 602 p.
4. Fevr L. Civilizaciya: evoluciya slova I gruppi idey / L. Fevr; Per. A. A. Bobovicha, M. A. Bobovicha i U.N. Stefanova. – M.: Nauka, 1991. – 635 s.
5. Mann G. D. Lucien Febvre: La pensee vivante d'un historien / G. D. Mann. – Paris, 1971. – 290 p.
6. Kuchmenko B. N., Kuchmenko B. A. Civilizacia yak kompleksna kategoriya kulturno-istorichnogo doslidjennya [Electronniy resurs] / B. N. Kuchmenko, B. A. Kuchmenko // Naukovi zapiski. Istorichni nauki. – 2009. – N.91. – S. 47-52. – Rejim dostupu: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/5985/09_kuchmenko_em.pdf?sequence=1&isAllowed=y
7. Chumakov A. N. Metafizika globalizacii: kulturno-civilizaciyniy kontekst / A. N. Chumakov. – M.: Izdatelstvo «Prospect». – 2016. – 486 s.

© Бондарець М. В.

Стаття надійшла до редколегії 25. 11. 2017 р.

УДК 061.2:001](477)

Демуз І. О.

ГРОМАДСЬКО-НАУКОВІ ТОВАРИСТВА ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА НАУКОВОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

У статті розкрито роль громадсько-наукових товариств у науковому просторі сучасної України. З'ясовано засадничі дефініції теми – «наукове товариство», «громадське об'єднання», «науковий простір». Розглянуто окремі з існуючих у спеціальній літературі класифікації громадських об'єднань за різними критеріями, процедуру типологізації громадсько-наукових об'єднань. Проаналізовано чинну законодавчу базу, що регулює діяльність сучасних громадсько-наукових організацій. Запропоновано класифікацію зазначених осередків за галузями знань (функціонально-дисциплінарним принципом); організаційно-правовою формою (організаційно-управлінським принципом); віковим принципом; територіальною ознакою.

Наголошено на тому, що наукові товариства – специфічний вид громадських об'єднань України, що потребує особливих теоретико-методологічних підходів щодо їх типологізації й аналізу, адже наука є відносно автономною підсистемою суспільства.

Ключові слова: громадсько-наукові товариства, громадські об'єднання, класифікація, наукове співтовариство, науковий простір.

Становлення різноманітних комунікативних органів науки – наукових інституцій, що відбувається в ході перетворення наукових досліджень у спеціалізовану суспільну діяльність, – є процесом її інституалізації. Наукові інституції дають змогу дослідникам отримувати суспільні ресурси для проведення своїх робіт, об'єднують різні генерації науковців спільною метою і практикою дослідницької роботи; вони створюють локальні традиції й різноманітні, у тому числі й альтернативні, наукові школи і напрями. Цим забезпечується спадковість фахової спеціалізації та певний дослідницький консерватизм, який стає на перешкоді інтелектуальному радикалізму, поширенню неперевіраних наукових концепцій, порушень етики вченого й образу науки.

Наразі під науковим (громадсько-науковим) товариством розуміють об'єднання учених, фахівців і осіб, зацікавлених у розвитку окремих ділянок науки з метою організації наукових дослідів, публікації наукових праць і поширення наукових знань серед населення. Наукові товариства – це також і добровільні організації, які об'єднують наукових і практичних працівників за фахом або профілем їхньої роботи з метою сприяння розвитку та популяризації науки, підвищення професійної кваліфікації членів товариств, широкого впровадження у практику найновіших досягнень науки й техніки, поширення наукових знань. На нашу думку,

дефініцію «наукове товариство» слід доповнювати акцентом на некомерційному характері діяльності, адже товариства не переслідують отримання будь-якого додаткового прибутку чи виробництва продукції. У зв'язку з цим, найближчим бачиться визначення наукового товариства як некомерційного добровільного об'єднання спеціалістів, діяльність якого спрямована на розвиток окремих галузей науки, техніки, виробництва та культури, поширення наукових знань серед населення.

Наукові (громадсько-наукові) товариства розглядаються у двох площинах: перша – як різновид громадських організацій, друга – як продукт інституалізації наукової діяльності. У першому випадку вони є об'єктом вивчення політологів, правовиків, соціологів, у другому – наукознавців та істориків науки. Так, правовий статус і види громадських об'єднань в Україні досліджуються в контексті політології, права, соціології. Питання класифікації громадських об'єднань розглядали Т. Журенок, В. Кравчук, М. Мискіна, С. Мосов, Л. Мухіна, Н. Нижник, А. Пригожин, О. Семьоркіна, Р. Ширшикова та ін. Наукові (громадсько-наукові) товариства як організаційні форми діяльності вчених аналізувалися у межах соціології науки, зокрема, засадничим теоретико-методологічним підґрунтям у цьому плані можуть слугувати напрацювання В. Онопрієнка, Л. Рижко, Т. Щербань, Н. Теппер та інших наукознавців.

Метою статті є показ громадсько-наукових товариств як складової наукового простору України, зокрема, аналіз понятійного апарату теми, питань нормативно-правового регулювання діяльності об'єднань та їхньої типологізації.

Звернення до міждисциплінарних наукознавчих студій дає можливість окреслити й зрозуміти той науковий простір, який, власне, й складають сучасні громадсько-наукові товариства України поряд з іншими науковими інституціями. Так, Л. Рижко розглядає науку в цілому як реальний процес діяльності певного кола людей – учених, організаційних структур, засобів, що забезпечують можливість наукової творчої діяльності. Самі ж продукти наукової діяльності – наукові знання – разом зі структурами наукової діяльності суб'єктів-учених, на її думку, утворюють поле науки, «науковий простір» [8, с. 7].

Важливим видається філософсько-методологічний підхід, крізь призму якого науковий простір розділяється на когнітивний і соціально-інституційний (інфраструктурний). Когнітивний науковий простір у своїй структурі містить головні блоки наукових дисциплін (природничі, технічні та соціогуманітарні; відповідно до іншої класифікації – гуманітарні, природничі та соціальні). Соціально-інституційний науковий простір – всі організаційні структури, які утворюють сферу діяльності учених як творців науки (наприклад, соціальні умови фінансово-побутового і психолого-духовного рівнів, що забезпечують можливість творчості учених (зовнішня оболонка структури), а також безпосередньо ті організації, які функціонують як організовані структури творчості учених (лабораторії, кафедри, центри, інститути, університети, наукові товариства) (внутрішня оболонка структури) [8, с. 32-33].

Безумовно, наука, як самостійне культурне явище, спроможна розвиватися тільки в усталених організаційних формах, які б окреслювали та захищали її простір. Тому з розвитком наукових співтовариств, у тому числі й громадсько-наукових товариств, відбувається інституалізація науки як особливий спосіб існування наукового простору.

Сьогодні наукові товариства є одним із різновидів громадських організацій, тому не віддільні від останніх (у літературі зустрічаються назви як «наукове», так і «громадсько-наукове товариство»). Згідно Закону України «Про громадські об'єднання» (зі змінами 2017 р.) під цим терміном розуміють добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів. Громадське об'єднання за організаційно-правовою формою утворюється як громадська організація або громадська спілка. Засновниками і членами (учасниками) громадських організацій, на відміну від громадських спілок, є виключно фізичні особи [1].

Видове різноманіття громадських об'єднань зумовило появу десятків класифікацій. Зокрема, за видами діяльності громадські організації поділяються (за В. Бебиком) на: професійні; економічні (спілки підприємців, кооператорів, селян та ін.); конфесійні (православні, католицькі, мусульманські та ін.); культурологічні (товариства української, російської, європейської мов та ін.); просвітницькі (товариство «Просвіта»); спортивні,

туристичні, тверезості, здоров'я тощо; наукові, науково-технічні (спілки викладачів, науковців, інженерів, спеціалізовані академії наук); оборонні (ТСОУ, аероклуби, мотоклуби); національні (товариства російської, єврейської, польської культури та ін.); екологічні («Зелений світ» та ін.). А. Пригожин громадські об'єднання розрізняє за завданнями – політичні, професійні, наукові, творчі тощо; за типом членства – лише індивідуальне членство (партія, профспілка), лише колективне членство (асоціації міст і підприємств), змішане членство (наукове товариство), без членства (суспільні рухи); за суспільною роллю – масові організації, орієнтовані на справи всього суспільства й такі, що дбають переважно про потреби й інтереси своїх членів; за галузями діяльності [7, с. 226]. Л. Лойко класифікує об'єднання громадян: 1) за рівнем політизованості або за місцем у політичній системі (політичні партії, суспільно-політичні організації, громадські організації); 2) за рівнем комерціалізації (некомерційні та неприбуткові організації, благодійні фонди); 3) за характером організованості (партії, рухи, організації); 4) за місцем у ієрархічній структурі (місцеві, регіональні або загальнодержавні організації; первинні організації або їх об'єднання, асоціації); 5) за напрямками діяльності, сферами інтересів (професійні, демографічні, творчі, спортивні, культурно-просвітницькі, науково-технічні тощо); 6) за рівнем стабільності (такі, що постійно діють або тимчасові) [3, с. 53].

Як бачимо, наукові товариства – лише одні з багатьох громадських об'єднань сучасного соціуму. В. Савчук пропонує наступні процедури типологізації громадсько-наукових об'єднань:

- 1) визначення масиву громадських об'єднань, які підлягають аналізу;
- 2) розробка системи критеріїв першого порядку, за якими будуть відокремлюватися громадсько-наукові об'єднання від загального масиву громадських організацій;
- 3) розподіл масиву громадсько-наукових об'єднань за узагальненими типами;
- 4) розбудова ієрархічної системи критеріїв другого порядку, які відносяться безпосередньо до узагальнених типів громадсько-наукових організацій і базуються на взаємодії загального й особливого в їхньому функціонуванні;
- 5) деталізація критеріїв типологізації громадсько-наукових об'єднань для кожного ієрархічного рівня: за функціонально-дисциплінарним і організаційно-управлінським принципами тощо;
- 6) розподіл на відповідні групи об'єктів дослідження;
- 7) використання процедур типологізації для отримання нових знань у ході вивчення громадсько-наукових об'єднань за рахунок накопичення емпіричних знань [9, с. 163-164].

При цьому дослідник наголошує на важливості виділення тих товариств, які відносяться до громадсько-наукових, критерієм чого слугує аналіз їхніх статутних завдань і цілей. Якщо в статуті товариство розглядається як «добровільне об'єднання осіб, що мають на меті благодійну допомогу», тоді зрозуміло, що його не можна відносити до громадсько-наукових об'єднань. Однак є випадки, коли назва об'єднання не відображає його наукову чи науково-просвітницьку спрямованість, хоча така мета і ставиться його представниками [9, с. 158].

Права й обов'язки громадсько-наукових організацій визначаються у статтях 4 та 23 Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність». Так, суб'єктами наукової і науково-технічної діяльності, поряд з науковими й науково-педагогічними працівниками, аспірантами, ад'юнктами і докторантами, іншими вченими, науковими установами, університетами, академіями, інститутами, музеями, іншими юридичними особами незалежно від форми власності, що мають відповідні наукові підрозділи, є й громадські наукові організації (стаття 4). Закон України громадські наукові організації (громадські академії наук, наукові товариства, наукові асоціації, спілки, об'єднання тощо) визначає як об'єднання вчених для цілеспрямованого розвитку відповідних напрямів науки, захисту фахових інтересів, координації науково-дослідної роботи, обміну досвідом.

Законом гарантовано, що громадські наукові організації для виконання статутних завдань можуть утворювати тимчасові наукові колективи, науково-дослідні, проектно-конструкторські, експертні, консалтингові, пошукові організації, співпрацювати з іноземними та міжнародними організаціями, бути колективними членами міжнародних науково-фахових об'єднань, спілок, товариств відповідно до законодавства України. Вони можуть вносити до

органів державної влади пропозиції щодо реалізації та удосконалення державної політики у сфері наукової і науково-технічної діяльності; пропонувати своїх представників до складу консультативно-дорадчих та експертних органів, що утворюються при органах державної влади. Органи державної влади можуть залучати громадські наукові організації за їх згодою до участі у підготовці та виконанні рішень стосовно наукової і науково-технічної діяльності, наукової і науково-технічної експертизи, науково-технічних програм, проектів і розробок та у взаємодії з ними інформувати населення про безпеку, екологічну безпечність, економічну та соціальну значущість, екологічні та соціально-економічні наслідки реалізації відповідних програм, проектів і розробок (стаття 23) [2].

Перші наукові товариства на теренах України виникли на початку XIX ст. з метою презентації окремих наукових дисциплін, ідей, концепцій та обговорення актуальних прикладних тем досліджень, публікації наукових видань тощо. З середини – другої половини XIX ст. процес утворення наукових товариств значно прискорився, що було пов'язано з подальшою спеціалізацією науки і зростаючою потребою в науковому спілкуванні. Дослідники, об'єднані спільними інтересами у вільні, не регламентовані становими, майновими й освітніми рамками групи, відіграли значну роль не лише в науковому та культурному розвитку суспільства, а й у соціальному. Наукові товариства стали новою (на час появи) формою організації науки, одним із колективних методів наукової роботи. Їхнє виникнення було зумовлене об'єктивними процесами еволюції окремих дисциплін, їхнім виділенням з інших галузей знань; створенням власних наукових кадрів в університетах; впливом західноєвропейської прогресивної наукової думки на вітчизняну громадськість тощо.

Після 1917 р. більшість наукових товариств діяла при університетах та в системі Української академії наук в Києві та інших містах. У середині 1930-х рр. усі наукові товариства при ВУАН і поза нею були ліквідовані радянською владою; у 1939 – 1940 і 1945 рр. та сама доля спіткала наукові товариства Західної України. За радянського часу в УРСР існували лише відділи відповідних всесоюзних наукових товариств. На еміграції у 1918 – 1945 рр. найбільше наукових товариств було в Чехословаччині. Після 1945 р. в діаспорі, крім НТШ та УВАН, діяли науково-богословські товариства українських православних церков у США та Канаді, Українське генеалогічно-геральдичне товариство й Українське історичне товариство у США, католицьке Українське богословське наукове товариство в Римі тощо. Зі здобуттям Україною незалежності колишні філії всесоюзних товариств набули самостійного статусу, окрім того, виникло ряд нових галузевих товариств.

Пропонуємо класифікацію громадсько-наукових товариств України за: 1) галузями знань (функціонально-дисциплінарним принципом) – відповідно до загальноприйнятої типології головних блоків наукових дисциплін – природничі, технічні, соціогуманітарні; 2) організаційно-правовою формою (організаційно-управлінським принципом): наукові асоціації, спілки, союзи, фонди, фундації, місії, ліги, громадські академії наук (однак детального пояснення у вітчизняному законодавстві цих дефініцій немає); 3) віковим принципом: товариства дорослих, товариства молоді (наукові товариства учнів; наукові товариства студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених);

4) територіальною ознакою: місцеві (регіональні), всеукраїнські, міжнародні.

У цій статті детальніше розглянемо лише останню класифікаційну групу громадсько-наукових товариств України.

До місцевих (регіональних) належать, наприклад, Науково-культурологічне товариство «Бойківщина» (самоврядна, науково-культурологічна громадська організація з осідком у місті Дрогобич), Запорізьке наукове товариство імені Якова Новицького та багато інших.

До всеукраїнських відносяться Українське біофізичне товариство (добровільна і самоврядна наукова громадська організація викладачів, науковців, аспірантів і студентів, зайнятих у галузі біофізики й суміжних з нею галузях), Українське ботанічне товариство (об'єднання ботаніків спочатку УРСР, як філія Всесоюзного Ботанічного Товариства при АН СРСР, наразі – НАН України), Українське ентомологічне товариство (громадська добровільна організація, що об'єднує ентомологів; засновано в 1949 р. як Українське відділення Всесоюзного ентомологічного товариства, з 1992 р. виокремилася в самостійну організацію), Українське фізіологічне товариство ім. П. Г. Костюка (добровільна і самоврядна науково-

громадська організація громадян України, яка проводить дослідницьку та/або викладацьку роботу у галузі наукових дисциплін, об'єднаних під терміном «фізіологія»), Українське фізичне товариство (всеукраїнська неприбуткова громадська організація, що об'єднує на основі професійних інтересів громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства, які працюють в галузі фундаментальної і прикладної фізики та її викладання; засноване в 1990 р.), Українське мінералогічне товариство (добровільна науково-громадська організація, основним завданням якої є сприяння розвитку й популяризації досягнень мінералогії; засноване у 1954 р.), Українське богословське наукове товариство (засноване 1923 р. при Львівській духовній семінарії як Богословське наукове товариство з метою розвитку української богословської науки шляхом викладів, конференцій, видання праць; відновило роботу в незалежній Україні) тощо.

Статус міжнародних мають, наприклад, Світова федерація українських лікарських товариств (СФУЛТ, World Federation of Ukrainian Medical Associations, WFUMA) – професійно-громадська організація українських лікарів, створена 1977 р. з ініціативи Українського Лікарського Товариства Північної Америки. СФУЛТ створено для сприяння охороні та зміцненню здоров'я українців, розвитку вітчизняної науки, участі у вирішенні медичних проблем, сприянні професійному зростанню медичних працівників, їх правовому та соціальному захисту. СФУЛТ є ініціатором проекту «Сітка лікарів», партнером якого виступає Програма «Від лікарні до лікарні». Основним завданням «Сітки лікарів» є розвиток міжнародних зв'язків українських лікарень і покращення надання медичної допомоги в сільській місцевості. Федерація бере активну участь у розвитку телемедицини в Україні. Крайові організації СФУЛТ існують в Австралії, Австрії, Болгарії, Великій Британії, Німеччині, Польщі, Росії, Словаччині, США, Україні, Чехії.

До міжнародних належить Наукове товариство імені Шевченка (НТШ) – «всесвітня українська академічна організація, багатопрофільна академія наук українського народу». Товариство має свої центри у Європі, США, Канаді та Австралії; окрім того, – територіальні осередки у багатьох містах світу. Відновлене в Україні НТШ налічує 15 територіальних Осередків, зокрема в Києві, Харкові, Черкасах, Сімферополі, Донецьку, Луцьку, Ужгороді, Чернівцях, Івано-Франківську, Тернополі, Луганську та ін. [6]. Народна Академія Українського козацтва (НАУК) є міжнародною науковою громадською організацією, створеною у 2006 р. з метою «дослідження і вивчення козацьких звичаїв і традицій як основ світогляду, який споконвічно об'єднував український народ в одну, єдину у світі, козацьку націю» [5]. Об'єднанням науковців, які вивчають історію і культуру України й українського народу, є заснована у 1989 р. на установчій конференції в Неаполі вченими НАН України, Українського наукового інституту Гарвардського університету (США), Канадського інституту українських студій, неапольського інституту досліджень Сходу Міжнародна асоціація українців (МАУ) [4].

Поряд із цим можна виділити групу міжнародних наукових товариств, створених за сприяння наукового співтовариства інших держав (членом окремих з яких є й Україна) – Міжнародний астрономічний союз, Міжнародний союз геологічних наук, Міжнародний союз фундаментальної та прикладної хімії (International Union of Pure and Applied Chemistry, IUPAC), Науковий комітет з антарктичних досліджень (Scientific Committee on Antarctic Research, SCAR), International Mathematical Society та European Mathematical Society, International Union of Pure and Applied Physics, European Physical Society, International Union of Geodesy and Geophysics, International Union of Biological Sciences, International Union of Biochemistry and Molecular Biology та ін. Дана категорія міжнародних наукових товариств представлена переважно союзами (спілками), тобто тими громадськими об'єднаннями, засновниками яких виступають юридичні особи приватного права, а членами (учасниками) – юридичні особи приватного права та фізичні особи (класифікація за організаційно-правовою формою).

Таким чином, наукові товариства – специфічний вид громадських об'єднань України, що потребує особливих теоретико-методологічних підходів щодо їх типологізації й аналізу, адже наука є відносно автономною підсистемою суспільства. Наукові співтовариства являються соціальними угрупованнями учених, які працюють в одній предметній або

проблемній галузі й об'єднані єдиним розумінням цілей дослідження і методів, певними стандартами результатів, що отримуються, і пов'язані одне з одним системою наукових комунікацій. Найважливішою функцією наукового співтовариства є конституювання нового наукового знання, яке підтверджує його ідентифікацію і сприйняття науковим співтовариством на базі домінуючої в ньому парадигми або дослідницької програми і в результаті певної експертної процедури, що займає одне з центральних положень у концепції науки як соціальної системи. Становлення і розвиток наукового співтовариства підтримується за рахунок механізмів суперництва, конкуренції, комунікації, взаємовідносин з іншими співтовариствами, культурою, економікою, державою чи суспільством.

Перспективи подальших наукових розробок за цим напрямом пов'язані з вдосконаленням існуючих класифікаційних схем сучасних громадсько-наукових товариств України, вивченням їхнього правового статусу, ролі в суспільстві та науковому середовищі.

1. Закон України «Про громадські об'єднання»: № 4572-VI від 22.03.2012 р., зі змінами // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 22. – Ст. 216.
2. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»: від 26.11.2015 р., № 848-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 3. – Ст. 25.
3. Лойко Л. Типологічне позиціонування національних організацій в інституціональній структурі громадянського суспільства / Л. Лойко // Політичний менеджмент. – 2005. – № 5 (14). – С. 51-60.
4. Міжнародна асоціація українців [Електронний ресурс] / Матеріал з Вікіпедії. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародна_асоціація_українців.
5. Народна Академія Українського козацтва [Електронний ресурс] / Матеріал з Вікіпедії. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Народна_Академія_Українського_козацтва.
6. Наукове товариство імені Шевченка [Електронний ресурс] / Матеріал з Вікіпедії. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Наукове_товариство_імені_Шевченка.
7. Пригожин А. И. Современная социология организаций: учебник / А. И. Пригожин. – М.: Интерпракс, 1995. – 295 с.
8. Рижко Л. В. Науковий простір: філософський і наукознавчий аспект / Лариса Володимирівна Рижко; Центр досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України. – К., 2000. – 301 с.
9. Савчук В. Громадсько-наукові об'єднання: процедури типологізації / Варфоломій Савчук // Ейдос: альманах теорії та історії історичної науки / Головний редактор В. Смолій; відповідальний редактор І. Колесник. – К.: Інститут історії України НАН України, 2009. – Вип. 4. – С. 153-164.

В статті раскрыта роль общественно-научных обществ в научном пространстве современной Украины. Выяснено основные дефиниции темы – «научное общество», «общественное объединение», «научное пространство». Рассмотрены некоторые из существующих в специальной литературе классификаций общественных объединений по различным критериям, процедура типологизации общественно-научных объединений. Проанализирована действующая законодательная база, регулирующая деятельность современных общественно-научных организаций. Предложена классификация указанных организаций по отраслям знаний (функционально-дисциплинарному принципу); организационно-правовой форме (организационно-управленческому принципу); возрастному принципу; территориальному признаку.

Отмечено, что научные общества – специфический вид общественных объединений Украины, что требует особых теоретико-методологических подходов к их типологизации и анализу, ведь наука является относительно автономной подсистемой общества.

Ключевые слова: общественно-научные общества, общественные объединения, классификация, научное сообщество, научное пространство.

The article reveals the role of public-scientific societies in the scientific space of modern Ukraine. The basic definitions of the topic – «scientific company», «public association», «scientific space» – are found out. Some of the existing classifications of public associations in the special literature according to various criteria (V. Bebyk, A. Prygozhyna, L. Loiko), the procedure of typology of socio-scientific societies proposed by V. Savchuk are considered. The author analyzes the current legislative framework that

regulates the activities of modern socio-scientific organizations, in particular the Laws of Ukraine «On Public Associations» and «On Scientific, Scientific and Technical Activity».

The classification of these centers is proposed for: 1) branches of knowledge (functional and disciplinary principle) – in accordance with the generally accepted typology of the main blocks of scientific disciplines – natural, technical, socio-humanitarian; 2) organizational-legal form (organizational and management principle): scientific associations, unions, foundations, missions, leagues, public academies of sciences; 3) age principle: adult societies, youth societies (scientific societies of students (cadets, students), postgraduates, doctoral students and young scientists); 4) territorial basis: local (regional), all-Ukrainian, international.

It is emphasized that scientific societies are a specific type of public associations of Ukraine, which requires special theoretical and methodological approaches to their typology and analysis, since science is a relatively autonomous subsystem of society. Scientific societies are social groups of scientists who work in one subject or problem industry and are united by a unified understanding of the objectives of research and methods, certain standards of the results obtained and related to each other system of scientific communications. The most important function of the scientific society is the constitution of new scientific knowledge, which confirms its identification and perception by the scientific community based on the dominant paradigm or research program in it. The formation and development of the scientific society is supported by mechanisms of competition, communication, relationships with other communities, culture, economy, state or society. According to Braudel, life is conducted on the Mediterranean: people travel, fish, fight wars, and drown in its various contexts. And the sea articulates with the plains and islands. Life on the plains is diverse and complex; the poorer south is affected by religious diversity (Catholicism and Islam).

Key words: public-scientific societies, public associations, classification, scientific community, scientific space.

1. Закон України «Про громадські об'єднання»: № 4572-VI від 22.03.2012 р., зі змінами // Відомості Верховної Ради. – 2013. – № 22. – Ст. 216.
2. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність»: від 26.11.2015 р., № 848-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2016. – № 3. – Ст. 25.
3. Loyko L. Типологічне позитивування національних організацій в інституціональній структурі громадського суспільства / L. Loyko // Політичний менеджмент. – 2005. – № 5 (14). – С. 51-60.
4. Міжнародна асоціація українців [Електронний ресурс] / Матеріал з Вікіпедії. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародна_асоціація_українців.
5. Народна Академія Українського козацтва [Електронний ресурс] / Матеріал з Вікіпедії. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Народна_Академія_Українського_козацтва.
6. Наукове товариство імені Шевченка [Електронний ресурс] / Матеріал з Вікіпедії. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Наукове_товариство_імені_Шевченка.
7. Prigozhin A. I. Sovremennaya sotsiologiya organizatsiy: uchebnik / A. I. Prigozhin. – М.: Interpraks, 1995. – 295 с.
8. Ryzhko L. V. Naukovyy prostir: filosofskyy i naukoznavchyy aspekt / Larysa Volodymyrivna Ryzhko; Tsentr doslidzhen naukovo-tekhnichnoho potentsialu ta istoriyi nauky im. H. M. Dobrova NAN Ukrainy. – К., 2000. – 301 с.
9. Savchuk V. Hromadsko-naukovi obyednannya: protsedury typolohizatsiyi / Varfolomiy Savchuk // Eydos: almanakh teorii ta istoriyi istorychnoy nauky / Holovnyy redaktor V. Smoliy; vidpovidalnyy redaktor I. Kolesnyk. – К.: Instytut istoriyi Ukrainy NAN Ukrainy, 2009. – Вип. 4. – С. 153-164.

© Демуз І. О.

Стаття надійшла до редколегії 25. 11. 2017 р.